Motion

1975/76: 264

av herr Måbrink och fru Ryding
om åtgärder för att öka de värnpliktigas inflytande på de militära förbanden

Under senare år har de värnpliktiga i varje årskull framfört omfattande krav på demokratisering inom försvaret. De åtgärder som vidtagits från myndigheternas sida i dessa avseenden har varit mycket begränsade och av skenkaraktär. Detta gäller t. ex. samrådsförfarandet inom förbanden, där de värnpliktiga icke har något reellt inflytande utan där det till sist och slutligen är förbandsledningen (förbandschefen) som bestämmer. Detta gäller också värnpliktsriksdagen, som endast fungerar som ett diskussionsforum. Dess många beslut och krav på omfattande förbättringar för de värnpliktiga på olika områden även när det gäller demokratiska fri- och rättigheter har icke lett till någon motsvarande förändring i statsmakternas och försvarsledningens inställning.

Den aktivitet som bedrivs bland de värnpliktiga för olika intressefrågor möts ofta med disciplinära åtgärder. När värnpliktiga försöker driva aktivitet genom information etc. på förbanden för förändringar och mot missförhållanden, möts de med kadaverdisciplinens argument och metoder. Då visar det sig vad officerskårens demokratiska fasad är värd. Då tvekar inte reaktionära officerare att använda maktmedel mot dem som protesterar.

I sammanhanget är det viktigt att notera att officerskår och förbandsledningar reagerat hårt mot värnpliktigas kamp mot missförhållanden på förbanden när det gäller demokrati, utbildningens innehåll, skyddsfrågor och liknande, medan de däremot icke reagerar på samma sätt då de värnpliktiga ställer ekonomiska krav. Då de värnpliktiga för något år sedan bedrev aktivitet för 1 000 kr. till muck genomfördes aktioner också inne på förbanden. Då vidtog inte förbandsledning och officerare de sedvanliga disciplinära åtgärderna. Det var snarare så att man understödde kraven och aktiviteten. Varför? Ja, svaret är enkelt. Kampen för 1 000 kr. till muck riktade sig icke mot det militära systemet, mot kadaverdisciplinen, mot de reaktionära förhållandena på många förband. Kraven riktade sig mot statsmakterna. För officerare och förbandsledningar var därför detta ett tillfälle att göra sig populära. Deras aktiva eller passiva stöd till 1 000 kr. till muck ligger också helt i linje med kraven från officerskretsar att satsa mer på försvaret. Ersättningar till de värnpliktiga är en del i detta.

Det finns ingen rimlig anledning till varför demokratin, yttrandefriheten och tryckfriheten skall göra halt utanför regementsportarna. En armé måste självfallet vara enhetlig och disciplinerad, men detta står inte i motsättning till diskussion och demokratiska friheter. Speciellt anmärkningsvärd är den

totala avsaknaden av demokratiska fri- och rättigheter på förbanden mot bakgrund av officerskårens politiska sammansättning. Det är oomtvistligt att officerskåren inom sig rymmer synnerligen konservativa element. Utan tvivel finns även direkt fascistiska element. Officerskårens politiska sammansättning är ingen återspegling av samhället i övrigt. Inom förbandsledningarna är de konservativa och reaktionära i förkrossande majoritet. Att detta innebär en fara är uppenbart. Hur kommer dessa reaktionära krafter inom krigsmakten att ställa sig i situationer då folkflertalet med en riksdagsmajoritet bakom sig vill göra avgörande förändringar i samhället? Exemplet Chile är inte uppmuntrande i det sammanhanget.

Försvaret och förhållandena på förbanden måste stå under debatt liksom alla andra frågor. Samtidigt är det en självklarhet att de värnpliktiga liksom andra grupper i samhället skall ha rätt att uttrycka sig i tal och skrift där de befinner sig – på förbanden. Det är också en självklarhet att de värnpliktiga måste ha rätt att på olika sätt kunna föra fram sina olika krav och kämpa för sina rättigheter. Därför måste fullständiga demokratiska fri- och rättigheter införas på förbanden. Det kan inte längre tillåtas att det i det svenska samhället finns en ö, som är totalt främmande för de demokratiska rättigheterna i övrigt i samhället.

Mot bakgrund av de politiska uppfattningar som finns inom krigsmakten i förhållande till samhället i övrigt är detta ytterligare ett mycket viktigt argument för att demokratiska fri- och rättigheter skall införas på förbanden och för de värnpliktiga. Demokratiska fri- och rättigheter för de värnpliktiga är en effektiv broms mot en utveckling som vi sett i Chile, Grekland, Spanien och många andra länder – en utveckling där krigsmakten tar över politiken och endast med vapnens hjälp upprätthåller sin makt över arbetarklassen och folket.

Mot bakgrund av det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag i syfte

1. att sådan ändring vidtas i gällande lagstiftning, att de värnpliktiga garanteras rätt att utan begränsning kunna uttrycka sig i tal och skrift samt att inom förläggningarna på fritiden ordna politiska, fackliga och andra möten,
2. att rätt tillerkänns politiska och fackliga organisationer att på motsvarande sätt verka inom förläggningarna och öppet framträda genom möten, till vilka inga hinder för deltagande får resas,
3. att de värnpliktiga tillerkänns lagfäst rätt att som motpart i förhållande till förbandsledningar och försvarsdepartementet sammansluta sig i frivilliga intresseorganisationer med förhandlingsrätt i intressefrågor.

Stockholm den 14 januari 1976

BERTIL MÅBRINK (vpk) GUNVOR RYDING (vpk)